

Czakó Kálmán

TRANZAKCIÓK SZEREPE A KREATÍV IPARÁGAK HATÁSGYAKORLÁSÁBAN

1. A Kreatív Ipar (KI) eredményeinek integrálása, a támogató szervezetek és a kreatív eredmények elhelyezésének gazdasági szektorai, a haladás kritériumai

Azok az eredmények integrálhatók, amelyek az alacsonyabb integrációs szint működését nem szüntetik meg. A kormányzás és a menedzsment közötti kommunikáció az eredmények integrációját szolgálja. Az integráció egyrészt az egyes szinteken belül, másrészt alulról felfelé a szintek között jön létre. Az ipari kreativitás garanciája ezekből következően a szinteken belüli és a szintek közötti harmonikus működés feltételeinek biztosítása és az eredmények egymást erősítő hatásának összhangja. A gazdasági élet az ipari tevékenységgel kapcsolódik, az egyes integrációs szinteken működő személyek egyénre és közösségre vonatkozó, de mindig személyes felelősséghez kötött döntései révén változik. Ezért valamely szituációban az egyes szinteken az ügyeknek mindig van gazdája, felelőse, kompetenciával bíró tagja, generációs kapcsolat révén aktivizált szereplője. Az egyes szereplők további személyekkel állnak tranzaktív kapcsolatban. A kreatív tevékenység – például jogi – lehetőségének biztosítása a magasabb integrációs szint felől halad az alacsonyabb integrációs szintek irányában, és vele szemben valósul meg az alacsonyabb szint felől a magasabb integrációs szint irányában az integráció folyamata. A menedzsment a kormányzás által biztosított jogok mentén implementálhatja a már korábban létrehozott, meglévő, alkalmazható eredményt, a meglévő repertoárból választható, vagy az újként létrehozottat, a kreatív eredményt.

Életünk eseményeinek integrálódási folyamatai integrációs szintekbe sorolhatók. Globális szinten az ipari kreativitás sok kommunikációs felet igényel. Közöttük meghatározó szerepet tölt be az Egyesült Nemzetek Kereskedelmi és Fejlesztési Kongresszusa, az UNCTAD (UNCTAD = United Nations Conference on Trade and Development), mely 1964 óta foglalkozik a tagállamok életminőséget fejlesztő tevékenységével és 1995-től kezdve a földrajzi egyensúlynak megfelelően alakította ki az érintett tagok A, B, C, D listáját. Magyarország a 24 tagú D lista tagja. Együttműködik más programokkal: a vám adatok szempontjából az ASYCUDA-val (ASYCUDA = Automated System for Customs Data), az adósságkezelés és pénzügyi elemzés szempontjából a DMFAS-sel (Debt Management and Financial Analysis System Programme), a vállalkozói gyakorlat és a technológiák szempontjából az EMPRETEC-kel (EMPRETEC = Emprendedores and tecnología), a befektetések szempontjából a WAIPA-val (WAIPA = World Association of Investment Promotion Agencies), a kereskedelem szempontjából az ITC-vel (ITC = International Trade Centre, Nemzetközi Kereskedelmi Központ). Az UNCTAD-dal egymást kiegészítő tevékenységet folytat az 1967-ben megalakult Szellemi Tulajdon Világszervezete, a WIPO (WIPO = World Intellectual Property Organization), mely 1967 óta törekszik a kreatív tevékenység kialakulásának segítésére a kreatív munka jogi ágazatának megfelelően. (1. táblázat)

1. táblázat

Integrációs szintek, szervezetek, programok, szektorok a kreatív iparágakkal összefüggésben

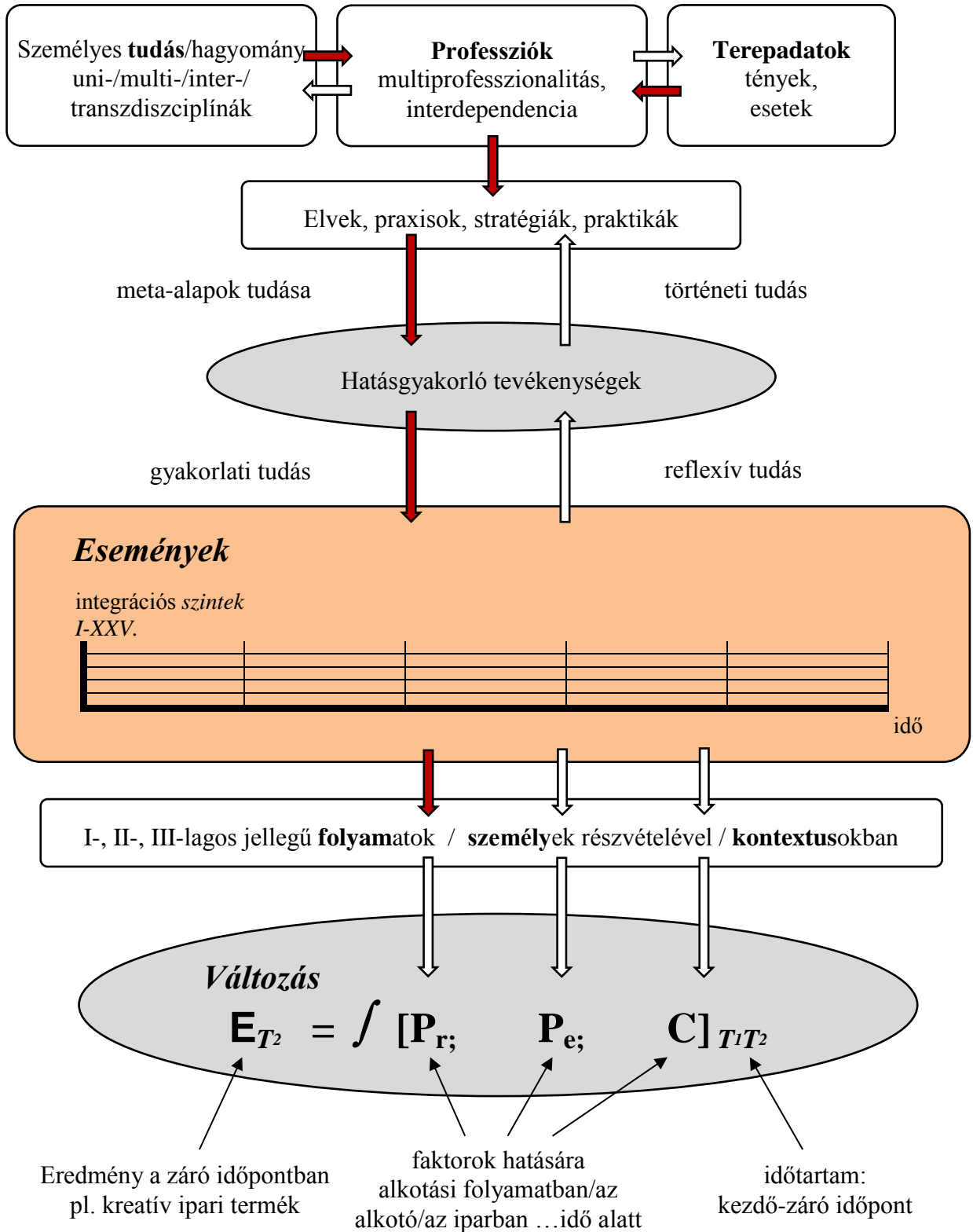
Szint	A szint megjelölése	Szervezetek, programok	Kreatív Ipar és a szektorok, bennük a kreatív HR
XXII.	Globális	UNCTAD, WIPO ASYCUDA, DMFAS, EMPRETEC, WAIPA, ITC	KI a világgazdaság globális földrajztudományi szektoraiban (Primer, Secunder, Tercier, Quaterner)
XXI.	Interkulturális		
XX.	Kulturális		
XIX.	Kontinentális		
XVIII.	Regionális	EU 2020 Stratégia Növekedési programok, EU Digitális Menetrend	KI a Foglalkoztatáspolitikai szektorokban
XVII.	Szubregionális		
XVI.	Ország	NKTH (Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatal) Nemzeti Technológiai Platformok KIP (Kreatív Iparágak Platformja)-SKT = (Stratégiai Kutatási Terv): K+F+I A Nemzeti Együtműködés Programja Új Széchenyi Terv Magyar Digitális Stratégia	KI a nemzetgazdasági szerep alapján képzett szektorokban (háztartások, vállalkozások, bankrendszer, állam, külföld-felé) és a foglalkoztatáspolitikai szektorokban
XV.	Országrészt	Pályázat, grant, támogatás	Önkormányzatok, a szektor tagjai, pl. KKV, kreatív személyek
XIV.	Ország-régió		
XIII.	Megye, Budapest		
XII.	Járás		
XI.	Megyeszékhely		
X.	Megyei jogú város		
IX.	Város		
VIII.	Nagyközség		
VII.	Körjegyzőség		
VI.	Község		
V.	Intézmény		
IV.	Csoport		
III.	Család		
II.	Egyén		
I.	Tárgy	Innovatív új tárgy, ügy, dolog	Kreatív termék implementálásra

(http://translate.googleusercontent.com/translate_c?depth=1&hl=hu&prev=/search%3Fq%3DDMFAS%26client%3Dfirefox%26rls%3Dorg.mozilla:hu:official%26channel%3Dnp%26biw%3D1280%26bih%3D864&rurl=translate.google.hu&sl=en&u=http://unctad.org/divs/gds/dmfas/what/Pages/DMFAS-6.aspx&usg=ALkJrhjgrYgU5Tv1-c1aE7i5Et2oqu5VNO)

2. Az összefüggéseket ábrázoló mentális térkép

1. ábra

Az információk útja a kreatív eredmény kialakulása során

3. Az eredmények kialakulását befolyásoló faktorok

3.1. Folyamat (Process= P_r)

3.1.1. A hatásyakorlás folyamatának kutatása

2. táblázat

A hatásyakorlás összetevőinek leírásában meghatározó szerepet játszó tartalmak, kutatók és időpontok

Ssz.	Tartalom (rövidített jelölése)	1940	1950	1960	1970	1980	1990	2000-	Kutatók	Év
1.	Tranzakciók Elemzése (TA)								Berne, E.	1949-52
2.	Stressz és Coping (coping)								Selye J. Lazarus, R.S. Folkman, S. Kopp M.	1954 1980 2001 2006
3.	Általánosított Tapasztalati Módszer (GEM)								Lonergan, B.	1958
4.	Általános Rendszerelmélet (GST)								Bertalanffy, L.	1968
5.	Magatartásformák, mintázatok (Schn.)								Schneirla, Th. Ch.	1971
6.	Humánökológia (EST, HET)								Bronfenbrenner, U.	1971-81
7.	Témaközpontú Interakciók (TZI)								Cohn, R.	1975
8.	Integratív Szintek (IL)								Greenberg, G. Tobach, E.	1985
9.	Személyiség-elméletek (Big5), Multiaxialis Klasszifikációs Séma MAS)								John, O.P. Ostendorf, F.	1990 1992 1996
10.	Circumplex-modell, nevelési stílusok (C-m)								Becker, W. Becker, P.	1992 1995
11.	Fejlődési Eredmény (PPCT)								Bronfenbrenner, U. S. Ceci, S.	1994
12.	Teljes Rendszerbe Beavatkozás (TSI)								R. Flood, R.	1995
13.	Minták szerepe, játszmák								Erskine, R.G. Járó, K.	2010 2011
14.	Terápia, tanácsadás								Stewart, I. Tudor, K. Tudor, K. – Hobbes, R. Stewart, I.	1996 2001 2007 2013
15.	Képzés, csoportmunka osztályfoglalkozás								Dreyfus, A., Eggleston, J.F. Amatucci, C.B. Chinn, St.J.	2007 2008 2010
16.	Praxis-szimuláció								Modeling & Simulation International	2014

3.1.2. A hatásgyakorlás kutatásának eredményeként elkülönített témák

A jelképzés, jelhasználat, szintaktikai rendszer használata, kritikai gondolkodás pontosítása, modellalkotás, döntéshozatal, attitűdök alakítása, regresszív vagy evolutív személyes viselkedés érvényesülése, szituációk valóság tartalomnak megfelelő kezelése, másokkal való kapcsolat befolyásolása, kapcsolatrendszerbe illeszkedés eseménye mind-mind befolyásolja az integrációra irányuló hatásgyakorlást. A kreatív ipari tevékenység az ipar más praxisokkal való integráltságának mértéke szerint hoz funkcionális változást az eseménytérben. (3. táblázat)

3. táblázat

A kommunikatív hatásgyakorlás kiemelt témái a kreatív iparágak eseményeinek létrehozására

Egy jel észlelésétől a teljes eseménytérig	Kiemelt témák	Ipari kreativitással összefüggésbe hozott kiemelt témák faktorokhoz rendelve (P _r , P _e , C _r)
1. Észlelés	Jelképzés, jel	Észlelés, perceptív képesség, jelrendszerek
2. Értelmezés	Jelcsoport használat	Kifejezés, megismerő képesség, jelölt entitások rendszere
3. Ítélet	Szemantikai kapcsolatok érvényesítése	Ítéletalkotás, ítélőképesség, az értelmezett entitások rendszere
4. Döntés	Kritikai gondolkodás, megfeleltetés, Állapotfüggő, tényezők halmazától függő, egy tényezőtől függő, személyes indoklás	Kritikai gondolkodás, döntőképesség, a praxisok rendszere.
5. Attitűd, kiemelt esemény Életstílus	Önkontrollt gyakorló, elszigetelődő (pl. autizmus), mentálisan hiányos (pl. depresszió), féktelen (pl. agresszió), spontán, öntevékeny, mentálisan egészséges, normatartó	Viselkedés, helyzetkezelő hozzáállás, szempontrendszerek
6. Életciklus	Életszakasz, kibontakozás-bezárulás, nyitottság, ösztönök, fejlődési szakaszok	Növekedés/fejlődőképesség, érettség, emberi kapcsolatok rendszere
7. Szituáció	Mikroszituáció, témaközpontú interakció	Intézkedés, szerepvállaló/kommunikáló személy, történelmi helyzetek
8. Hálózat	Aktualizált hálózat, teljes hálózat	Kapcsolattartás, aktualizálható személy, hálózatok sokféle rendszere
9. Szférák	Endo-, mikro-, mezo-, exo-, makroszféra	Hatásgyakorlás, hatásgyakorló képesség, hatásrendszerek
10. Szintek	Pl. I-XXV. szint, jogi lehetőségek létrehozása és felhasználása, választás	Integráció, integráló/integrálódó személy, integrációs események sokasága

3.2. Személy (Person = P_e)

Témaközpontú interakcióknál arra utalunk, hogy személyes résztvevők között játszódnak le a folyamatok. Ha az üzenetváltó kapcsolatban történő kölcsönös tartalomátvitel hatását akarjuk megjelölni, akkor kell tranzakcióról beszélnünk. A tranzakciók során mind az üzenők, mind a befogadók megváltoznak az átvihető (portábilis) információtartalom hatására. Üzenetváltó kapcsolatokban az aktualizált személyek tranzaktív hálózatot képeznek.

A döntéshozó személyek mindig hatásszférák középpontjában állnak és mikro-, mezo-, exo-, makroszféra veszi őket körbe.

Felértékelődik a tudást alkalmazó kreatív személy a technológiák alkalmazása, a marketing használata, a design terén a különböző mesterségek, művészeti eljárások, a különböző hivatások, a foglalkozások hatékonyságának növelésében, a kereslet-kínálat változásában, a fogyasztói magatartás befolyásolásában.

3.3. Kontextus (Context =C)

3.3.1. Az eredmény megvalósulásának kontextusa

A hatásgyakorlás **területeit** praxisterületeknek tekintjük. A kontextusok viszonylag rögzült értelmezési keretek, az egyes események szempontokhoz igazodó elemzését teszik lehetővé. (4. táblázat)

4. táblázat

Az iparban érvényesülő kreativitás értelmezésének globális és országos szintekhez sorolt támogatásának hívószavai

Integrációs szint száma és neve	Az ipari praxisban érvényesülő kreativitás legfontosabb, nevesített szektorai. A szolgáltatások és a szakmapolitikák eredményei más praxisrendszerekre is hatnak
XXII. Globális szint	Új lehetőségek létrehozása a világgazdasági szektorokban: 1. javak és szolgáltatások előállítása, 2. szétosztása, 3. fogyasztása, 4. a döntési szabadság várható (növekvő /csökkenő) trendje, 5. lehetőségek rendelkezésre állásának trendje
XVI. Ország-szint	A nemzetgazdasági foglalkoztatási szektorokban új lehetőségek létrehozása. Célok: 1. inkluzív növekedés (munkahely, állás, képzés, modernizálás, haszon), 2. intelligens növekedés (oktatás, K+F +Innováció, digitális társadalom), 3. fenntartható növekedés (természeti források, biológiai sokféleség, előnyök kamatoztatása, villamosenergia-hálózat, KKV versenyelőnyök, üzleti környezet, fogyasztók tájékozott döntése) szolgáltatásban kreatív eredmények implementálása

3.3.2. Kontextusok kezelése és a belátás

A kommunikáció orientáltsága választható utak közötti választás eredménye. A kérdés csupán az, hogy a felek tudatossága és a célok megjelölhetősége alapján mi az ésszerű út a jogalkotó és a menedzsment számára. A stratégikus tevékenység eredmény-orientált, a tárgyi, objektívizálható eseményekre vonatkozik, a hasznosság, alkalmasság értékeihez igazodik, de a menedzs-

ment nem hagyhatja figyelmen kívül az igazság, a valóság, a helyesség kritériumai által megjelölhető tennivalókat. A jog által biztosított lehetőségek felhasználásakor nagy szerepet játszik a döntéshozó attitűdje, amely a létező világra való hatásgyakorlásban szükségletekhez, érdekekhez, értékekhez, célokhoz igazodásban kap jelentőséget.

Belátható, hogy az 'emberi energia', az 'emberi erőforrás', az ember személyiségének változtatását befolyásoló tranzakciók ismeretei általánosnak tekinthető, állapotváltoztatásra vonatkozó tudásanyagot jelentenek, melyek alkalmazása például a tanítás/tanulás, a szocializálás/szocializálódás, a segítség, a termelés folyamatát helyezik szélesebb, a korábbiaknál tudományosan jobban kifejlesztett alapokra. Nem hanyagolható el az a tény, hogy az információs és kommunikációs technológiák jelen időszakában a digitalizálás minden fél részéről, de különösen a kormányzás, a menedzsmentek és a média részéről követel meg a korábbiaknál gyorsabb reagálást, ami a társadalmi szintű állapotváltozásokban azonnal megjelenő következményekkel jár.

4. A tranzakciók állapotváltozást eredményeznek

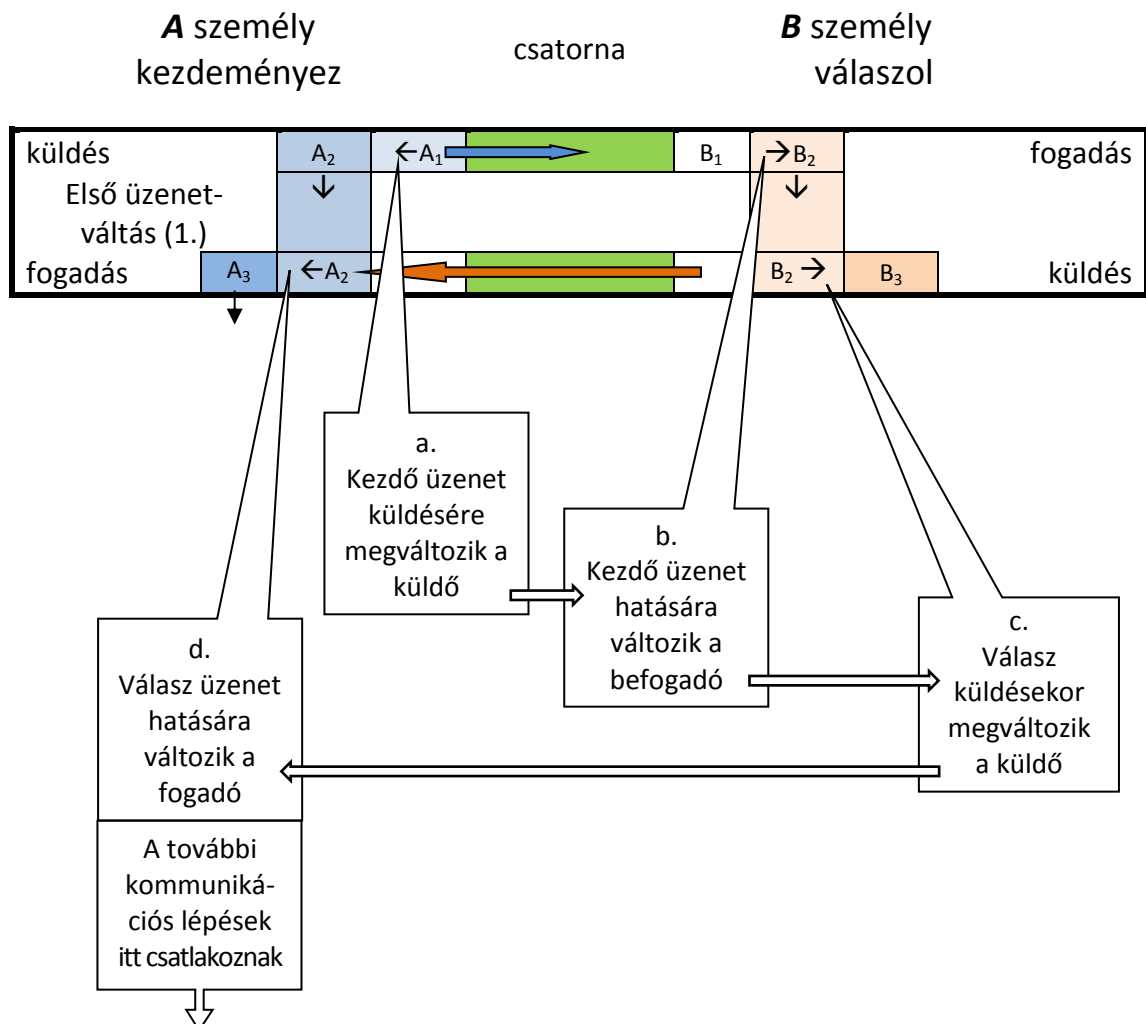
4.1. Több állapotváltozás jön létre

4.1.1. Állapotváltozás és időigény

A tranzakcióban szereplő információforgalom (\Rightarrow) és hatásgyakorlás (\rightarrow) egy üzenetváltásban mindhárom faktor együttes érvényesülésében valósul meg adott időhatárok között. (2. ábra)

2. ábra

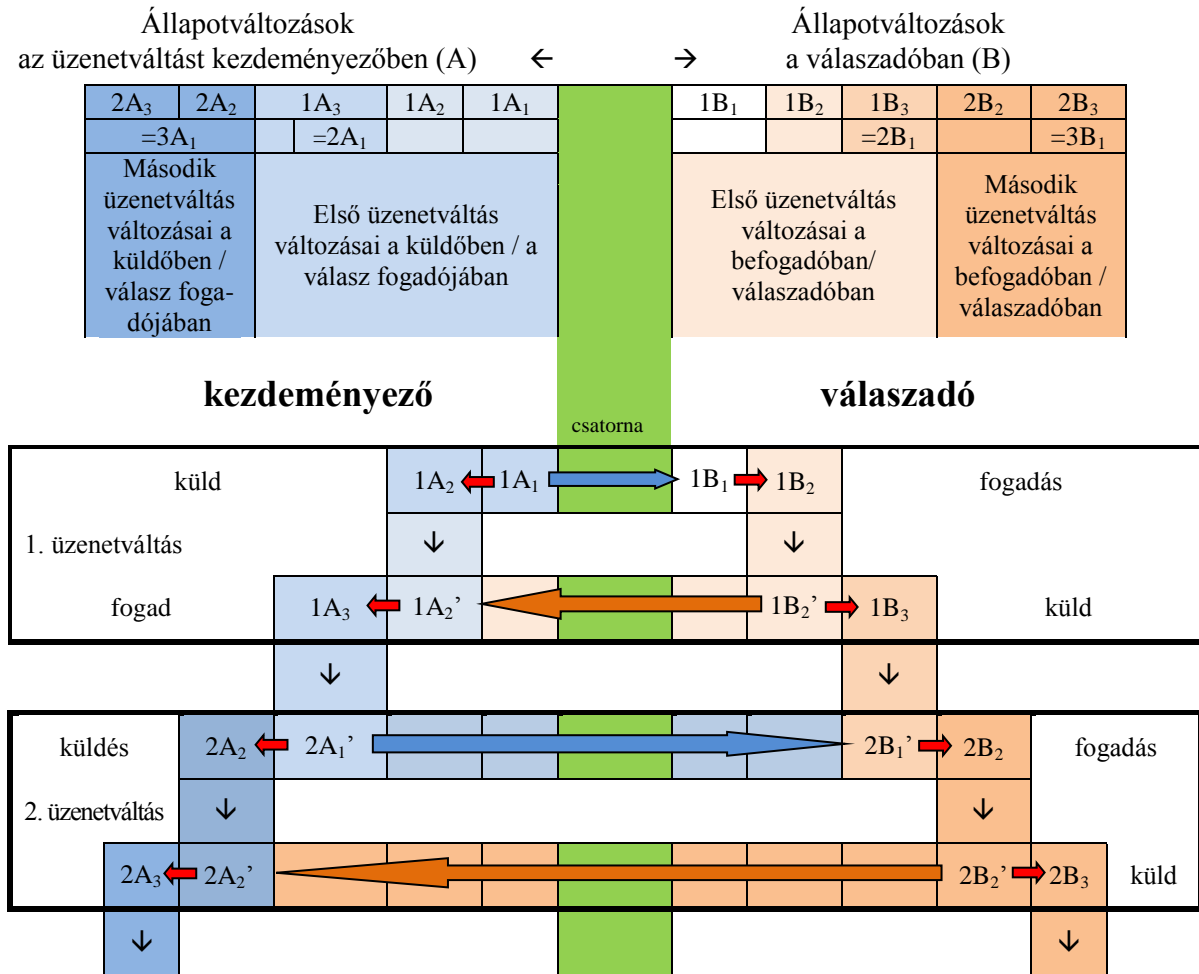
Állapotváltozások helye az üzenetváltásban

Az állapotváltozások időben lejátszódó folyamatok, és valamely állapot állandósága sem statikus. A dinamikus állapot egyensúlyára folyamatosan hatnak befolyásoló erők, melyek az adott személyen belüli változásokból, vagy a folyamatjellemzők vagy a kontextuális viszony megváltozásából erednek. Eszerint a kommunikációban üzenetváltáson belüli és üzenetváltások közötti állapotváltozásokat kell figyelembe vennünk. (3. ábra)

3. ábra

Üzenetváltások során megvalósuló állapotok helye két üzenetváltás esetében ábrázolva

Intra-tranzakciós állapotváltozások: egy üzenetváltáson belül valósulnak meg. Az üzenet befogadása és az arra adott válasz között idő telik el, ami a kommunikáció időbeliségét befolyásolja. A válaszadás lehet azonnal, kis idő múlva, vagy hosszú idő eltelte után bekövetkező. Az eltelt időben további hatások érvényesülhetnek, amelyet az állapot jelzettjeként jelölünk (pl: 1B₂→1B₂').

Inter-tranzakciós állapotváltozások is vannak, mert az üzenetváltások között eltelt időben mind az üzenő, mind a válaszadó más hatásoknak is ki van téve, ami a korábbi állapot megváltozását is eredményezheti. Ezt a tényt az adott állapot jelzett változataként jelöljük (pl. 1B₃ → 2B₁'). Rövid időn belül megvalósuló üzenetváltásoknál valószínűen ez igen kis mértékű változást jelöl, de előfordulhat, hogy magasabb integrációs szintek üzenetváltásai közébeekelt jogalkotást, tárgyalásokat foglalnak magukban, ami a felek kommunikációja során az állapotok nagyobb mértékű megváltozását jelentheti. Amennyiben a 'rendelkezésre állás' elve a gyakorlatban megvalósul, a kreatív folyamatok jelentős felgyorsulása következhet be. Az új kommuniká-

ciós mobil-technikák a 'közbeszólás', a váratlan pl. snapchat-típusú üzenetváltások közbeékelte, hurokszerűen működő hatásokat tesznek lehetővé, amelyek a szokványos kommunikáció idő-igényének szerepét megnövelik.

4.1.2. Az állapotváltoztató folyamat

5. táblázat

Az állapotváltoztató hatás orientációja, kapcsolata a módszerrel, a tartalommal, továbbá a kreatív személy vonatkozó jellemzője

Ssz.	A kommunikáció orientációja	Alkalmazott módszer	Kiemelt tartalom	A kreatív személy jellemzője
1.	Teljesítmény-orientált	Formális módszer	Tudnivaló	Tudása
2.	Megértés-orientált	Személy képességeire épülő módszer	Személyes tudás, érzelmi, motivációs, mozgásbeli képesség	Képessége
3.	Cél-orientált	Kibernetikai irányítási módszer	Érték, eszköz, forma, sztochasztikus jelleg figyelembe vétele, zavarás, szabályozás, mérés, minősítés	Célkitűzése
4.	Norma-orientált	Közösségi módszer	Együttműködés	Közösségi szerepvállalása

4.1.3. Az állapotváltozások kontextusa

A meglévő választhatótól való eltérés lehetősége adja meg az alapot a kreatív tevékenységhez és a kreatív eredmény implementáció adja meg a funkciók megváltoztatását a működő rendszerben.

Megfigyelés, értelmezés, következtetések, összefüggések feltárása után nyílik meg az ésszerű üzenetváltások lehetősége. Az ésszerűség jellemzője a felismert, értett, megfogalmazott, közölt tudásnak, de teret is kell hogy adjon a még fel nem ismert, a még meg nem értett, a még meg nem fogalmazott, még nem közölt tartalmaknak is. A belátás az ember értelmességéből fakad az esélyek megítélésére, a nem determinisztikus történések kezelését alapozza meg és minden személyes folyamat kihagyhatatlan összetevője.

A kommunikáció hatására létrejövő állapotváltozások kezelése a kommunikáció szakpolitikájának tárgya, de nem függetleníthető a logisztikától. A logisztika anyagok, információk, személyek, energia rendszereken belüli és közötti áramlásának tervezése, szervezése, irányítása, ellenőrzése.

A szokványos megközelítések és tárgyalásmódok mellé a tranzakció-policy tudatos alkalmazása a teljes kommunikatív módszertan alkalmazását, az időbeliségből eredő lehetőségek felhasználását követeli meg a KI terén is.

A kommunikációban tárgyalt tranzakciók a KI működtetésének elveit, forrásait, programjait, módszereit, integrációját alapvetően befolyásolják mind a tervezés, mind a végrehajtás, mint az alkalmazás szempontjából.

IRODALOM

- Amelang, Manfred – Bartussek, Dieter (1997) *Differentielle Psychologie und Persönlichkeitsforschung*. Stuttgart–Berlin–Köln. Kohlhammer. 360., 409.
- Berne, Eric (1961) *Transactional Analysis in Psychotherapy*. ISBN 0-285-64776-8.
- Bronfenbrenner, Urie – Ceci, Stephen J. (1994) Natur-nurture reconceptualized in developmental perspective: A bioecological model. *Psychological Review*, 101 (4.), 568–586. – PPCT-modell.
- Buda Béla, Kopp Mária (2001) *Magartástudományok*. Budapest, Medicina.
- Chon, Ruth C. (1993) *Es geht ums Anteilnehmen*. Die Begründerin der TZI zur Persönlichkeitsentfaltung. Freiburg/Br.
- Erskine, Richard G. (2010) *Life Scripts. A Transactional Analysis of Unconscious Relational Patterns*. Karnac.
- Greenberg, Gary – Tobach, Ethel (1984) *Behavioral Evolution and Integrative Levels*. Hillsdale, NJ. Lawrence, Erlbaum Associates.
- Haig, Matt (2005) *Online stratégia kialakítása*. Debrecen, Alexandra.
- <http://hu.wikipedia.org/wiki/Logisztika> (2015.04.25.)
- Kiesler, Donald J. (1983) The 1982 Interpersonal circle. A taxonomy for complementarity in human transactions. *Psychological Review*, (90), 185–214.
- Kotler, Philip (2002) *Marketing menedzsment*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- Lazarus, Richard S., Folkman, Susan (1984) Coping and adaptation. In: Gentry, W. D. (1984 szerk.) *Handbook of behavioral medicine*. New York, Guilford.
- Linden, M., Courtney, D. (1953) The Human Life Cycle and its Interruptions – Psychologie Hypotesis. *Am.J.of Psychiatry*. 906–915.
- Lonergan, Bernard (1958) *Insight. A Study of Human Understanding*. London–New York–University of Toronto Press.
- Média menedzsment, Stratégiai menedzsment*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Bp., 1993. primus.arts.u-szeged.hu/media/kepzes/egyspec.htm – 65k (2015.03.10.)
- Oerter, Rolf – Hagen, Carin von – Röper, Gisela – Noam, Gil (1999 szerk.) *Klinische Entwicklungspsychologie*. Weinheim, Beltz, PVU. 329.
- Olson, David H. – Russel, S. C. – Sprenkle, Douglas H. (1989) *Circumplex Modell*. Haworth Press.
- Polányi Mihály (1994) *Személyes tudás. I., II*. Atlantisz.
- Stewart, Ian (2013) *Transactional Analysis Conselling in Action. Fourth Edition*. SAGE
- Szabó Ildikó – Lannert Judit (1996) Mit várunk az iskolától? *Új pedagógiai szemle*. (9) 46–56.
- Szűcs László (1997) *Szervezetek anatómiája. Tervezés, irányítás, stratégia*. Budapest, Zsámbék, Corvinus.
- Tamás Pál (2001) A tematizációról. In: Béres István, Horányi Özséb (2001 szerk.) *Társadalmi kommunikáció*. Budapest, Osiris.
- Tobach, Ethel (1981) Theodore C. Schneirla. *American Journal of Psychology*, Vol. 94. (2.) 355–357.

- Torres, Carlos Alberto (1998) *Democracy, Education, and Multiculturalism*. Lanham, Boulder. New York, Oxford. Rowman & Littlefield.
- Weinert, Franz Emmanuel (1998) Vermittlung von Schlüsselqualifikationen. In: Matalik, S., Schade, D. (1998 szerk.) *Entwicklungen in Aus- und Weiterbildung, Anforderungen, Ziele, Konzepte* (Beiträge zum Projekt „humanressourcen“) BadenBaden, Nomos. 23–24.